

Σύννεφα, συννεφάκια μου· τί κάκια αὐτὴ γιὰ μένα ;
 Σύννεφα, συννεφάκια μου· τί λίγο μ' ἀγαπάτε ;
 Τὰ βλέμματά σας πύρινα κι ἀστράφτουν ὀργισμένα
 καὶ τὰ ματάκια μου πονοῦν βαθεῖά, καθὼς χτυπάτε.

Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο καλὰ γιὰ μένα !
 Ὅλη γιὰ μὲ ἡ ἀγάπη σας πού τελειωμὸ δὲν ἔχει.
 Γιὰ μιὰ στιγμή θαρρέψατε, τὰ μάτια μου κλαμένα
 καὶ σεις τὸ κλάμα ἀρχίζετε : καὶ νὰ πού τώρα βρέχει.

Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο ψηλὰ περνάτε.
 Σύννεφα, συννεφάκια μου· πόσο γοργὰ κυλάτε
 Κι ὅμως μπορῶ στὸ δρόμο σας, κ' ἔτσι νάρθῶ ξοπίσω
 καὶ τ' ὄνειρό μου ἀπάνω σας, νὰ τὸ γλυκοκοιμήσω !

N. ΠΕΤΙΜΕΖΑΣ—ΑΑΥΡΑΣ

ΚΡΙΤΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

“ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ Ο ΧΑΛΑΣΜΟΣ,”

(Τὸ νέο βιβλίον τοῦ κ. Γιάννη Βλαχογιάννη, Ἀθήνα 1923. Σελίδες 102).

Ὁ Γιάννης σηκώθηκ' ἕνα πρωτὶ κ' ἔφυγε ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς χήρας μάνας του κρυφά, μαζί μὲ τὸ σκύλο του τὸν Παρδάλη, γιὰ νὰ πάη ν' ἀμολύσῃ τὸν αἰτὸ του. Στ' ἀλώνια ὅμως τοῦ Σκατζώνυχα, ἀδικητῆ, τοκογλύφου, ἀγιογδύτη, ἔχασκ' ἕνα ξεροπήγαδο λησμονημένο, καὶ καθὼς ὁ Γιάννης εἶχε τὸ νού του στὸν αἰτὸ, πισωπερπατώντας πέφτει μέσα στὸ πηγάδι, στοιχωμένη καταπιώνα τοῦ Χάρου.

Στοῦ χάρου τὸ βασίλειον τώρα φερμένος ὁ Γιάννης, ἀπαντᾷ, βλέπει καὶ ζωντανεῖ μισροσιά του ὅλα τὰ παρμιύδια τῆς γιαιγιάς του, ὅλες τίς λαϊκὲς παραδόσεις πού εἶχε ἀκούσει γιὰ τὸν αἰτὸ. Κι ἀφοῦ περᾶσῃ ὅλα τὰ κριτήρια, κι ὅλους τοὺς κίνυνοὺς καὶ τὰ μαρτύρια, ξαναβγαίνει στὴ γῆς.

Οἱ δικαί του, ὀδηγημένοι ἀπὸ τὰ γαυγίσματα τοῦ Παρδάλη, πᾶνε στὸ πηγάδι τοῦ Σκατζώνυχα καὶ τονὲ σηκώνουνε μισοζώντανον. Ὁ Γιάννης συνεφέρει σὲ λίγον καιρὸ, καὶ ξαναπαίει στῆς ζωῆς τὴν

τάξη. Μὰ πάει, ἔχασε γιὰ πάντα τῆς ἀνοιχτῆς καρδιάς τῆ χάρη, τὴν ἀφροντισιά, τὴν προθυμιά, καὶ πέρασε τὴ ζωὴ του μὲ κομένα τὰ γόνατα καὶ μὲ τὴ φοβέρα τοῦ θανάτου.

Ἡ καινούρια ἱστορία τοῦ διαλεχτοῦ λογοτέχνη μας Γιάννη Βλαχογιάννη, πού ὁ ἴδιος τὴ χαρακτηρίζει «πεξὴ σάτυρα», εἶναι γεμάτη ἀπὸ πλούσιο ὕλικό τῆς λαϊκῆς μας μυθολογίας. Μ' ἔκφραση μεστή, ρυθμικὴ πρόζα, πού ξεχωρίζει κανεῖς στίχους γραμμένους «κατὰ λογάδην» πού κρατοῦνε συχνὰ καὶ τὴ ρίμα τους, ἢ ἀφήγησή του ἔχει τὴ χάρη καὶ τὴ γνωρισμένη ἀπλότητα, πού ὁ συγγραφέας μᾶς ἔχει δεῖξει ἀπὸ τίς παλιὲς ἐκεῖνες, πρῶτες «Ἱστορίες» του, καὶ κατόπι μὲ τ' ἄλλα του ἔργα, τὸ «Ἐρημόκαστρο» τὸ «Γάμο τῆς Λεμονιάς», τὴν «Πλερωμὴ ἦτοι τὸ παραμῦθι τοῦ βοσκοῦ καὶ τοῦ λύκου» μὲ τὸ «Ἐκάτης ἔρωτες» καὶ ὕστερα μὲ τὸν «Πετεινό».

Ὁ Βλαχογιάννης συχνὰ τὸ συνειθίζει νὰ πλέκῃ τίς ἱστορίες του μ' ἓνα συμβολικὸ νόημα. Ἔτσι καὶ στοῦ «Χάρου τὸ Χάλασμό» μᾶς δίνει τὴ βαθύτερη γραμμὴ τῆς τόσο πολὺ ἀνθρώπινης ἱστορίας του. Ὁ Γιάννης, τὸ ἀταχτο κι ἀνυπόταχτο παιδί, ὅταν πέφτει στὸ ξεροπήγαδο τοῦ Σκατζώνυχα καὶ μένει λιποθυμισμένο, γιὰ πολλὴ ὥρα βυθισμένο σὲ ἄλλου κόσμου φαντασίες, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὁ ἴδιος πού ὅταν τονὲ βρεῖ ἓνα κρίσιμο περιστατικὸ, καὶ νοιώσει πιὸ βαθιὰ τὸν ἑαυτό του, γνωρίσει τὴν ψυχὴ του, καταλάβει τὴ ματαιότητά του κόσμου, κριθεῖ ἀπὸ τὴν ἴδια του συνείδηση, τότες βλέπει μ' ἄλλο μάτι πιά τ' ἀνθρώπινα, κ' εἶναι σὰ νὰ ξαναγεννηταί στη ζωὴ, καὶ τραβᾷ τὸ δρόμο του ξένος ἀπὸ τὴν πρώτῃ του χιρὰ, τὴν ἀφροντισιά τὴν ἀθώα, τὴ δροσερὴ αἴσθησι τῆς γύρω του πλάσης. Τώρα ἔγνιες τοῦ νοῦ, καὶ τῆς ψυχῆς θλίψεις, καὶ στενοχώριες τῆς ζωῆς, τονὲ τυρανοῦνε. Ἡ κρίση πού πέρασε, τοῦ φαρμακώνει γιὰ πάντα κάθε χαρᾶς αἴσθησι, τοῦ καίει τὴ χλωρασιά του μέσα του ἀνέγνιαστου κόσμου.

Στοῦ χάρου τὸ βασίλειο πού ὀδηγεῖ τὸ μικρὸ Γιάννη ἢ φαντασία του, — ὅλη τοῦ ἀπάνου κόσμου ἢ πραγματικότητα ντύνεται μ' ἓνα φῶρεμα συγκατάβασης, ἀγαθότητος, ἰλαρότητας γιὰ τὴ μοταιότητά τῆς ἀνθρώπινης μας ὑπαρξῆς. Ὁ Γιάννης βλέπει τόσα, ἀκούει τόσα, μαθαίνει πολλά. Ἡ δῆγησι τοῦ Βλαχογιάννη, φουντώνει ἀπὸ σοφία καὶ γνώση. Κι ἂν πολλὰς φορὰς ἢ ὑπόθεσι δὲ μᾶς τραβᾷ τὸ ἐνδιαφέρο, ὅμως ὁ πλούσιος κόσμος τῆς λαϊκῆς φαντασίας καὶ παραδόσης πού ξετυλίγεται μπροστά μας, γοργὰ καὶ ζωντανά, ἀξίζει πιὸ πολὺ ἀπὸ κάθε τεχνητὸ πλέξιμο ἑνὸς μύθου ἑλκυστικοῦ.

Ἡ κόλαση τοῦ Νιάντε, μεταφέρεται στὸ νεοελληνικὸ μυθολογικὸ κόσμο. Περνοῦμε ὅλα τὰ βυθίσματα τῆς Χαροντικῆς πολιτείας, ὅλα τὰ κυλίσματα, τὶς θολὲς λίμνες, τὰ φοιχτὰ βάλτα, τὰ φειδωτὰ κατὰστενα στρεφολάγαδα, τὰ ἑπτὰ ζουνάρια τῆς κρίσης. Τὶ ἀπέραντος, ἀγνωστος γιὰ μᾶς κόσμος τῆς λαϊκῆς μυθολογίας! Πρόσωπα, τέρατα, στοιχειά, δαιμόνια, περνοῦνε ἀκέρια μπροστά μας. Μὰ ὁ κόσμος αὐτὸς δὲν εἶναι ἀπόξενος, εἶναι δικός μας κόσμος, καὶ τὸ ταξίδι μας ἀνάμεσό του μᾶς τονε φωτίζει μαγικά.

«Ἡ Κακία κ' ἡ Ἀρετὴ», δηγιέται ὁ συγγραφέας, «κάνανε μιὰ φορὰ μιὰ συμφωνία παραξένη χωρὶς νά'ναι κι ἀπόκριες, ἀλλάξανε τὶς φορεσιές τους. Καὶ πῆρε ἡ πρώτη τῆς Κακίας τὴ φανταχτὴ στολή κ' ἡ δεύτερη τῆς Ἀρετῆς τὸ μαῦρο πανωτάρι, κ' ἔτσι ντυμένες βγήκαν οἱ δύο τους στὸ παζάρι. Κανεὶς δὲν ἔνοιωσε τὴ μεταβολή, καὶ χαιρετοῦσαν ὅλοι κατὰ τὴν παλιά τους ἀρεσκεία καὶ γνωριμιὰ τους, καὶ κατὰ τὴν ἑσπεριτικὴ τὴ ντυμασιά. Πῆρε ἡ Ἀρετὴ τὸν ἕνα δρόμο, κ' ἡ Κακία πῆρε τὸν ἀνάποδο. Ὅπου, ὕστερ' ἀπὸ κάμποσον καιρὸ, τῷφερε ἡ ὀργή ν' ἀνταμωθοῦνε πάλι· κοντέψανε καὶ νὰ μὴ γνωριστοῦνε! «Δὲ σὲ γνώρισα! Εἶπε ἡ μιὰ.—Σὲ πῆρα γιὰ τὸν ἑαυτό μου! εἶπε ἡ ἄλλη.—Τὸ φόρεμά μου τώρα δόμου!—Μ' ἀρέσει τὸ φτωχικὸ σου ράσο, καὶ μ' αὐτὸ ἤθελα ἀκόμα νὰ περάσω. Σοῦ ἀφίνω γὼ τὴν ἀκριβὴ μου φορεσιά...—Προτιμῶ γυμνὴ νὰ μείνω, παρὰ νὰ φορῶ τὰ ψεύτικα χρυσά σου! Νά, κομάτια καὶ ξεφτίδια σοῦ τὰ δίνω! Φέρε δῶ τὸ φτωχικὸ μου ροῦχο!» εἶπε ἡ Ἀρετὴ... Ἀρχισε νὰ κνηγάη τὴν ἄλλη, μὰ ἡ Κακία πάει καὶ πάει. Κ' ἔμεινε ἡ Ἀρετὴ γυμνὴ, ἀνοστη καὶ ντροπιασμένη, καὶ ἡ Κακία τὸ δρόμο τῆς τραβάει καμαρωτὴ καὶ τιμημένη».

Ὁ Βλαχογιάννης δὲ μᾶς δέχνει στὰ δημιουργήματά του τὰ τελευταῖα, αἴσθημα καὶ πάθος. Τὸ ἐναντίο, κάποια σκληράδα σὰ νὰ χαρακτηρίζει τοὺς ἀλληγορικούς του ἥρωες, καὶ κεῖ ἀκόμα, πού καθὼς στὸν «Πεταῖνο», ὁ λόγος εἶναι γι' ἀγάπη. Αἴσθημα καὶ πάθος, μᾶς ἔδειξε στίς πρώτες του «Ἱστορίες», πού μᾶς ζουγραφίζει τὸ ζωντανὸ γύρω του κόσμο, τὸν κόσμο τοῦ χωριοῦ του, μὲ τὴ συμπαθητικὴ θειακούλα, μὲ τὴν ἀξέχαστη Κήτσα, τὸν Κώστα Λυκοκάπη καὶ τὸ Μῆτρο Λαβίδα. Κι ἂν ἐκεῖ τὸ αἴσθημά του δὲν εἶτανε διαχυτικὸ, ἔτρεμε ὅμως κάτου ἀπὸ τὴν περιγραφὴ, συγκρατημένο συχνὰ τόσο πού νὰ μαντεύεται μονάχα.

Ποὺς ξαίρει! Ἴσως τότες ὁ νέος συγγραφέας, ἔβλεπε τὸν κόσμο μὲ τὰ μάτια τοῦ Γιάννη, πρὶν αὐτὸς πέσει στὸ ξεροπήγαδο τοῦ Σκατζώνυχα. Τότες ἔγραφε τὴ ζωὴ, τώρα πού προχώρησε στὰ χρόνια, γρά-

φει τὰ ὄνειρα, πού, κατά τὴν ἔκφραση τοῦ ἴδιου, «δὲν τᾶχει δεῖ μικρός, παρὰ βλέπει μικρὸ τὸν ἑαυτό του, μὲς στὰ ὄνειρά του».

ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ

«PEDRO CAZAS»

(Τὸ πρῶτο βιβλίον τοῦ κ. Φώτη Κόντογλου, Ἀθήνα 1923. Ἐκδοσὴ Γανιάρη, Σχ. μικρ. 8. Σελ. 100. Τιμὴ δεχ. 10).

Τὸ ἰδιορρυθμὸ αὐτὸ βιβλίον δὲν μποροῦμε ὄχι νὰ τὸ κρίνουμε μὰ οὔτε νὰ τὸ νιώσουμε ἅμα δὲν ἔχουμε ἀδιάτοπα στὸ νου μας τίς ἰδέες ποὺ ἔχει ὁ συγγραφέας του γιὰ τὴν Τέχνη, ὅπως μᾶς τίς ἐκθέτει ὁ ἴδιος στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του. Νὰ, τὶ φρονεῖ γιὰ τὴν Τέχνη ὁ κ. Κ. «Ἀδικὰ θὰ ζητήσης μέσα στὰ περισσότερα τυπώματα ἐκεῖνο ποὺ μπορεῖ νὰ ὀνομάσῃ κανένας σοφία τοῦ βιβλίου, τὴν ἐγκυκλοπαιδεία, στὴ φυσικὴ, εἶτε στὴν ἱστορία. Γιὰ μένα ὁ καλλιτέχνης ἔχει τὴ ζωηρὴ ἐντύπωση πῶς ζῆ μέσα σ' ἓνα ἄπειρο. Ἔτσι μονάχα βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὰ στενὰ σύνορα τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς πατρίδας, καὶ ὑψύεται σὲ μοναδικὸ τύπο ποὺ ζῆ μέσ' στὸν αἰθέρα τῆς ἀπόλυτης ἐλευθερίας. Σφραγίζεται μὲ μιὰ βούλλα. Δὲν μπορεῖ νᾶναι ἀπὸ κείνους ποὺ περνοῦν ἀπάγου ἀπ' τὴ γῆς κρατώντας τὰ μίτια κλεισμένα στὴν πλοῦτια διακοσμητικὴ ποικιλία τοῦ κόσμου, ὀλόκληρης τῆς γῆς καὶ τ' οὐρανοῦ».

Ὁ κ. Κ. δὲ διαψεύδει τὴ θεωρίαν ποὺ βάζει γιὰ βίωση τῆς τέχνης του. Τὸ βιβλίον του περιέχει πολλή, πάρα πολλή σοφία. Γεωγραφία, φυσικὴ, ἱστορία, ἀκόμα καὶ ἀστρονομία. Βγαίνει ἀκόμα ἔξω ἀπὸ τὰ στενὰ σύνορα ὄχι μόνο τῆς πατρίδας του παρὰ καὶ τῆς ἐποχῆς ποὺ ζοῦμε καὶ μπαίνει καλπάζοντας στὴ σφαῖρα τοῦ ἀπείρου, τοῦ ὑπερφυσικοῦ καὶ τοῦ μεταφυσικοῦ γιὰ νὰ ζήσῃ ἐκεῖ τὴ ζωὴ τῆς ἀπόλυτης λευτεριάς, μακρὰ ἀπὸ τὸν τυραννικὸ ζυγὸ κάθε φυσικοῦ νόμου. Τὸ ἔργο ξετυλίγεται σ' ἓνα μακρινὸ νησάκι τοῦ Ἰνδικοῦ ὠκεανοῦ, τὰ πρόσωπα εἶναι ξένο, ἡ ζωὴ ποὺ μᾶς περιγράφει ἀνήκει ὀλοτελὰ σὲ μιὰν ἄλλη πολὺ μακροσημῆνη ἐποχὴ, σύμφωνα, ὅπως εἴπαμε, μὲ τὴ θεωρίαν τοῦ κ. Κ. ποὺ καταδικάζει τὴ χρησιμοποίησιν τοῦ γνωστοῦ ὕλικου ποὺ μᾶς δίνει ἡ ἰδιαίτερη μας πατρίδα. Ἐνότητα χρόνου δὲν ὑπάρχει. Τὰ ἴδια πρόσωπα κατὰ παράδοξο, ἀφύσικον τρόπο, παρουσιάζονται καὶ στὸ 16 καὶ στὸ 19 αἶώνα.

Θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιγράψω ὅλο τὸ ἔργο ἂν ἤθελα νὰ δηγηθῶ ἀνα-